

ΘΕΣΕΙΣ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ

Του Παναγιώτη ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ*

Έχουν περάσει αρκετά πλέον χρόνια -νομίζω ότι ήταν οι αρχές της δεκαετίας του 1980- όταν το νεανικό, τότε, ερευνητικό μου ενδιαφέρον στράφηκε προς το αρχείο της κοινότητας στην οποία μεγάλωσα, το αρχείο της πρώην κοινότητας Μανταμάδου (τώρα πια έχουμε, σύμφωνα με τον νέο νόμο, τον Δήμο Μανταμάδου, μαζί με τα γειτονικά χωριά, οπότε ο νέος θεσμός θα συγκροτεί εφεξής και νέα αρχαιακή μονάδα).

Στις τότε αναζητήσεις μου λοιπόν ανταποκρίθηκε με προθυμία ο μακαρίτης πια υπάλληλος της κοινότητας Γιώργος Σταγονάς, γνωστός και με το προσωνύμιο κλητήρας, που μου έδειξε ένα δωμάτιο, στο ισόγειο της κοινότητας όπου υπήρχε το αρχείο. Ο άνθρωπος αυτός, ο ταπεινός υπάλληλος της κοινότητας, που αργότερα κατάλαβα από συζητήσεις που είχα μαζί του, πόση μεγάλη ευαισθησία είχε για τα πράγματα του παρελθόντος, είχε φροντίσει με τον δικό του τρόπο, ώστε να διασωθούν όλα τα χαρτιά της κοινότητας, ακόμα και τα παλαιότερα που αναφέρονται στην εποχή της ύστερης Τουρκοκρατίας.

Οθωμανικό έγγραφο

Τώρα που ξανασκέφτομαι το ζήτημα μου φαίνεται ότι ο Σταγονάς διέθετε ένα σημαντικό προσόν: ήταν δηλαδή μόνιμος υπάλληλος της κοινότητας με αποτέλεσμα η μονιμότητά του αυτή να του έχει δημιουργήσει μια αυξημένη ευαισθησία για τον θεσμό που του παρείχε ένα πόρο ζωής και αξιοπρεπούς παρουσίας. Έτσι αγαπούσε ό,τι είχε σχέση με την κοινότητα αυτή η εντύπωσή μου έγινε βεβαιότητα όταν τον άκουσα λίγο καιρό πριν πεθάνει, να μιλά με αγανάκτηση για την τύχη κάποιων πραγμάτων της κοινότητας που τα άφηναν, όπως υποστήριζε, να καταστραφούν.

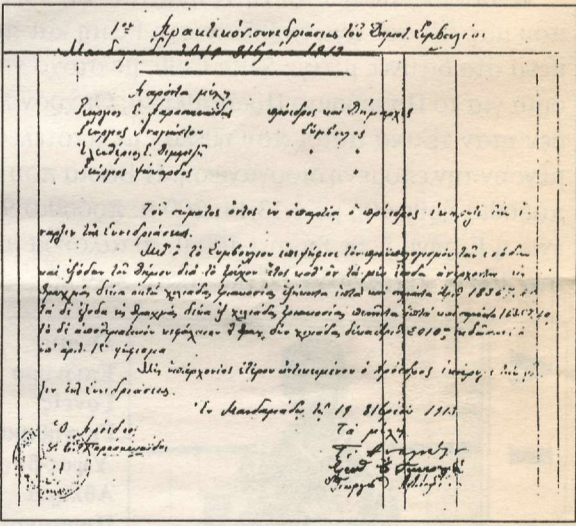
Τέλος πάντων. Μακρυγόρησα κάπως αλλά πιστεύω ότι πρέπει να αποδίδουμε τον οφειλόμενο σεβασμό σε ανθρώπους απλούς αλλά ευαίσθητους που συνετέλεσαν ώστε να διασωθούν ορισμένα πράγματα και μάλιστα, από αυτά που θεωρούνται από απαξίες αφού δεν έχουν να κάνουν με υλικές ανταμοιβές. Έτσι λοιπόν είδα τους δεμένους σωρούς από έγγραφα και κατάστιχα της κοινότητας (παλαιά δημογεροντίας), έγραψα τα σχετικά στο περιοδικό του συλλόγου των Μανταμαδιωτών της Αθήνας και τα πράγματα έμειναν εκεί. Δηλαδή έμειναν στο σημείο που διαπιστώθηκε η ύπαρξη του αρχείου και εντοπίστηκε η πρόχειρη θέση του.

Όσοι τα πράγματα δεν έμειναν εκεί. Βέβαια πέρασε αρκετός καιρός ώσπου να υπάρξει νέα εξέλιξη, αλλά πάντως υπήρξε και μάλιστα σημαντική. Δεν ξέρω τις λεπτομέρειες, ούτε και έχουν μεγάλη σημασία. Υποθέτω όμως ότι τα πράγματα πρέπει να εξελίχθηκαν κάπως έτσι. Οι πρόεδροι της κοινότητας Μανταμάδου, ή κάποιος από τους τελευταίους, δεν έχει και πάλι σημασία, έδωσε την ευκαιρία ή άρπαξε την ευκαιρία ώστε να προκληθεί το ενδιαφέρον από το Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Μυτιλήνης, δηλαδή ουσιαστικά από την προϊσταμένη του Αρχείου. Έτσι μέσα από την αμφίδρομη αυτή διαδικασία ενδιαφέροντος και καλής υποδοχής του ενδιαφερόμενου οργανώθηκε η επιστημονική κατάταξη του αρχείου της κοινότητας με-ταξύ των ετών 1911-1995.

Αποτέλεσμα των προσπαθειών αυτών υπήρξε ένας καλός συνοπτικός κατάλογος του αρχείου, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει στα πρώτα βήματα τον ενδιαφερόμενο για την ιστορία της κοινότητας Μανταμάδου, των θεσμών και των ανθρώπων της. Το αρχείο του Μανταμάδου είναι πια μια απτή πραγματικότητα: όποιος αναζητήσει μια πληροφορία μπορεί να το συμβουλευτεί. Άλλωστε όλοι οι άνθρωποι που το πλαισιώνουν είναι πρόθυμοι και εξυπηρετικοί.

Και όχι μόνο αυτό. Ήδη έχουν εμφανιστεί τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της τόσο ενδιαφέρουσας προσπάθειας. Στοιχεία δηλαδή από το αρχείο της κοινότητας χρησιμοποιήθηκαν για την συγγραφή μελετών με αντικείμενο τους αγγειοπλάστες του Αγίου Στεφάνου, την ιστορία του κοινοτικού ελαιοτριβείου (Μηχανή τ' Αγίου) κ.λ.π. Τα παιδιά του σχολείου που έπαιζαν μια θεατρική παράσταση με θέμα την ίδρυση του ελαιοτριβείου ου κινήθηκαν πια πάνω σε πραγματικά στοιχεία και όχι σε παραδόσεις και αυτό είναι μια σημαντική πραγματικότητα όταν δηλαδή η ιστορική μνήμη ενσφραμίζεται σε συγκεκριμένες πράξεις καλλιτεχνικού ή κοινωνικού περιεχομένου.

Με βάση τα αυτά στοιχεία νομίζω ότι το παράδειγμα του Μανταμάδου πρέπει να αποτελέσει, αν δεν έχει κιόλας αποτελέσει, το μοντέλο και για τα άλλα χωριά του νησιού μας. Οι κοινοτάρχες του Μανταμάδου μέσα από ένα πλέγμα συγκυριών και ευαισθησίας απέδειξαν ότι διαθέτουν αυξημένο ενδιαφέρον για την συλλογική μνήμη. Το ίδιο πνεύμο οφείλουν να επιδείξουν και οι άλλοι δημοτικοί άρχοντες. Γιατί, πιστεύω, ότι έτσι, δηλαδή με την ανάδειξη της ιστορίας του θεσμού τον οποίο υπηρετούν, καταξιώνουν και την δική τους παρουσία. Κάποιοι άλλοι πριν από αυτούς έζησαν, έπραξαν ή δεν έπραξαν, δημιούργησαν ή απλώς έζησαν, είχαν προβλήματα, αδικήσαν ή αδικήθηκαν, παντρεύτηκαν, έκαναν παιδιά, πέθαναν κανονικά ή αρρώστησαν κ.λ.π. Πολλές από αυτές τις δραστηριότητές τους είναι δυνατόν να τις εντοπίσουμε στα κοντρά βιβλία των πρακτικών, στα μεμονωμένα έγγραφα των αιτήσεών τους, στις αποφάσεις των τοπικών οργάνων εξουσίας κ.λ.π. Και βέβαια η ανύσχυση των στοιχείων αυτών μας βοηθά να καταλάβουμε ότι και κάποιος άλλος πριν από μας είχαν τα προβλήματα τους και τα αντιμετώπισαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Και βέβαια αυτή η ανακάλυψη της μνήμης βοηθά και μας τους επιγόνους να συμπληρωθούμε με το παρελθόν, να βελτιωθούμε -όσο είναι δυνατόν- με βάση τα πεπραγμένα των προγόνων, να συντηρήσουμε τα έργα τους και μέσω αυτών τη μνήμη τους, που συχνά ευχόμαστε να είναι αιώνια...

Πρακτικό συνεδρίασης του Δημοτικού Συμβουλίου Μανταμάδου, 1913

* Ο Παναγιώτης Μιχαηλάρης κατάγεται από τον Μανταμάδο. Είναι Ιστορικός στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.